

Caspar Mauritius Christian Scriver

Exercitatio Anticalvinistica Sexta De Coena Domini

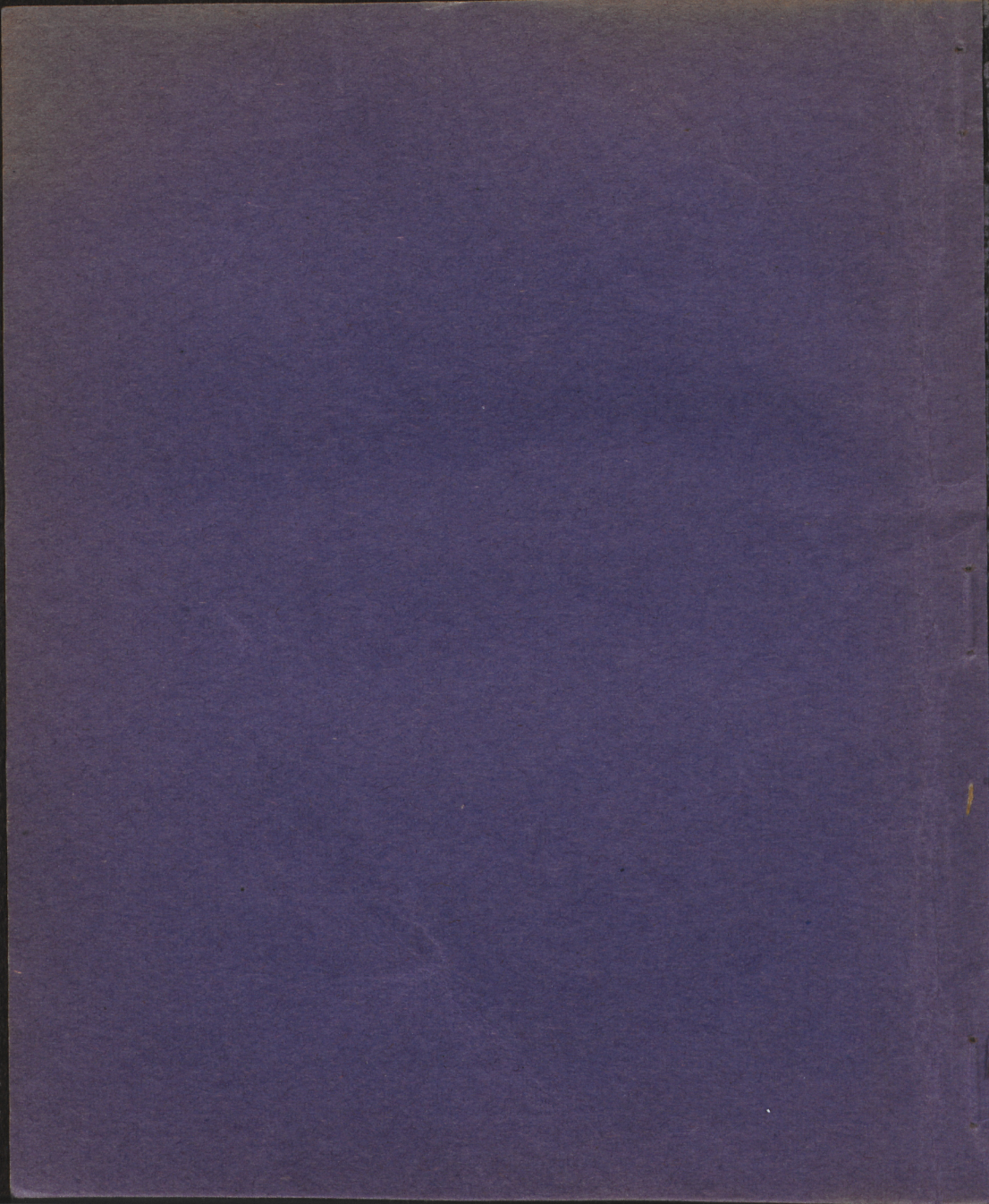
Rostochii: Kilius, 1649

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738380237>

Druck Freier  Zugang



Pl. Nat. 1649
Mauritius, Caspar
Vest. Scriverius, Christian
Exerc. VI



EXERCITATIO ANTICALVINI-
STICA SEXTA

De

COENA DOMINI

Quam

Ductore Spiritu Veritatis,

Consentiente Veneranda Facultate

Theologicâ in celeberrima Universitate

Rostochiensî,

P R Æ S I D E

Viro Reverendo & Clarissimo,

DN. CASPARO MAURITIO,

S. S. Theol. Lic. & Log. Prof. Ord.

Publicè defendendam suscipiet

CHRISTIANUS SCRIVERIUS,

Rendsburg. Holsatus.

Habebitur in Auditorio Majori ad d. 12. Maij.

••(o)••



ROSTOCHII,

Typis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.

ANNO MDCCXL.

67

Ru Muel
1149

1149

70

EXERCITATIO ANTIQVA
SICCA SECTA
COENA DOMINI

Digne spiritus Veritatis
Consuetudo Veneranda Praeceptorum
Theologiae in celeberrimo Universitate
Rostochiana



CHRISTIANUS
Rostochianus
Hilberus in hunc Morsus d. 12. 1711

ROSTOCHII
MDCCXII



EXERCITATIO SEXTA

De

SACRA COENA.

THESIS I.



A B Incarnationis misterio & communi-
catione Idiomatum, ad Cœnam Dominicam recto
ordine nunc deducimur. Et quanquam inter nos &
Calvinianos unica ferè thesis controversa agitur
de præsentia Domini corporis in cœna, ut tamen
in clariori luce res collocetur, quatuor distinctis

RESP.
CHRISTIA:
NO SCRI:
VERIO,
Rensb.
Holf.

theatibus orthodoxam, quæ nostra est, de cœna Dominica sententiam explicatam probatamq; dabimus. Primo enim ostendemus, rectè literalem sensum in verbis institutionis ab Ecclesia retineri: deinde demonstrabitur, panem & vinum non tantum figuras efficaces esse corporis & sanguinis Domini; sed corpus Christi & sanguinem realiter in sacra cœna esse præsentia, & mediantibus symbolis panis & vini ore comedi: deniq; de indignorum manducatione aliquid dicitur. His ita constitutis ad adiaphora veniendum: sed cum ea peculiarem disquisitionem mereantur, præsentis exercitatione ea tantum adiaphora, quæ cœnam dominicam concernunt, in quibus familiam ducit fractio panis, sumus ventilaturi, reliquis ad sequentem eandemq; ultimam Exercitationem remissis.

S. 2. Atq; ut à fundamento exordiamur, hæc prima assertio esto: *Rectè & necessario in verbis institutionis sacra cœna id præteritum vel sensus literalis retinetur.* Quanto cum periculo à literalis sensu recedatur, vel argumento illud esse potest, quod si semel fingendi glossandiq; libidinem habere locum patiemur, nusquam illa, ubi consistat aut pedem figat, sit repertura. Calvinianorum varia glossemata qui legere cupit adeat CL mos Schlüsselburgium & Schröderum: quorum ille in Catalogo pag 80. de Calvinian. XXXI: hic in Sceptro regali pag. 600. seqq. XXVI. Calvinianorum glosas & depravationes Verborum Cœnæ

R

reccn.

& legi & Prophetis & Apostolis credidisse. Et illa Richardi de sanct. Vi-
 ctor. lib. i. de Trinit. Domine, si error est, à te ipso decepti sumus. Nam
 ista tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te
 ipsum fieri possunt: & certè à summa sanctitatis viris sunt nobis tradita,
 cum summa & authentica attestazione probata, te ipso cooperante & sermonè
 confirmante sequentibus signis. Non possumus, quin gemina his CL. Ca-
 lixti verba adducamus, quæ habet Exercit. I. de Transubstantiatione,
 thes. V. Ponamus, inquit, errare nos, qui simplicem sensum, quem verba
 propria & nativa sua significandi vi in intellectu gignunt, retinemus, atq;
 eo nomine à Domino compellari & argui in hunc forte modum: Nolui ver-
 ba mea proprie & ut sonant, accipi: debuissetis animadvertisse quod res ad
 eum modum, uti verbis simpliciter captis à me prolata est, effici nequeat,
 meamq; adeo potentiam superet; & ad figuras sensumq; figuratum vos con-
 vertisse. Ponamus, inquam, nos ad eum modum ab ipso Domino reprehendis,
 respondebimus sanè: Domine si decepti sumus, à Te sumus decepti, quem cre-
 didimus, si aliud voluisses, aliud quoq; effaturum fuisse, atq; adeo Te, quia-
 quid diceres velle, & quicquid velles, efficere posse: Maluimus itaq; verbis
 tuis simplice animo acquiescere, quam curioso & temerario tuam sive vera-
 citatem sive potentiam in dubium vocare, si aberravimus, tuum erit, cuius
 reverentia in errorem nos induxit, nobis clementer ignoscere. Ita respon-
 debimus, nec ullus dubito, nos à benignissimo Domino veniam impetraturos.
 Ponamus contrà, partem, quæ à simplice sensu abhorret, errare, & à Domino
 ad dicendam causam evocari, hocq; vel simili sermone coargui: Cur per-
 spicua mea verba torquisti, & non modo errorem negata mea in Eucharistia
 presentia per ecclesiam longè latèq; sparsisti, sed simul portam everrendis
 omnibus fidei misteris aperuisti? cur simplici sensui verbis plenissime ex-
 presso contradixisti? cur aliter intellexisti, quam ego locutus sum? cur in fini-
 tam meam potestatem decempea imbecillitatis vestra metiri, & vel vera-
 citati vel certè potentia mea detrabere ausi estis? cur vestrae curiosita-
 tatem & elatas cogitationes in meum obsequium captivas non duxisti?
 Quid responsuri sint, ipsi viderint. Hoc unum scio, non tam facilem fore ex-
 cusationem & proinde nec forte veniam, quàm priore casu.

§. 5. Sed ad assertionem nostram redeamus. Cuius probationi pau-
 cula hæc præmittenda duximus. Primò, Quis putant Adversarii nul-
 lum Sacramentum posse sine tropo explicari atq; intelligi (Vid. Calvi-
 num l. 4. Instit. cap. 17. num. 21.) notandum: Tropum esse mutatio-

nam significationis nativæ & propriæ in alienam, ut ex Rhetorum præceptis clarum est. Unde patet *in E. Pagan* illam notissimam, In cum, sub, non esse tropum. Neque enim hic talis occurrit mutatio, quod notandum contra Calvinum l. 4. Instit. cap. 17. num. 20. Amplius id quoque notandum venit, tropum in explicatione sacrarum literarum tum demum obtinere, cum id summa flagitat necessitas, eaq; non conficta, sive quam ratio flagit; sic enim peribunt omnia mysteria & articuli fidei, atq; spoliabuntur laude suâ sancti, qui à clara litera non propterea sibi discedendum duxerunt, quod cum ratione pugnaret. Vide exemplum Abrahæ Gen. 18. Rom. 4. 18. seqq. Ebr. 11. 11. 19. Illustris est regula quam hic inculcat Augustinus l. 3. de doctr. Christ. cap. 16. *Si, inquit, locutio præceptiva aut flagitium videtur jubere, aut utilitatem & beneficentiam vitare figurata est.* Dices: & hic juberi *ἀνθρώπων φωνήν*. Respond. Crassam illam *ἀνθρώπων φωνήν* detestamur, ut seq. thesi patebit. Cæterum duæ sunt Troposophorum Calvinistarum celebriores sententiæ. Una Zwinglii, qui collocat in copula est tropum pro significat: Altera Oecolampadii, qui in prædicato corpus tropum fovet & explicat per symbolum corporis: à quo non abit Calvinus explicans per signum corporis lib. 4. cap. 17. num. 20. seqq. Quæ posterior sententia hodie communis est, quamvis non placeat Chamiero Tom. 4. Panstrat. lib. 10. cap. 4. num. 5. ubi in copula collocat tropum. Vide cap. II. ubi negat Calvinum tropum in prædicato collocare, ut ut fateri necessum, habeat à Calvino dici enunciationem Metonymicam, neq; tamen hoc impropriè explicari. Alios, qui contendunt, neq; in subjecto neq; in prædicato tropum esse, esse tamen propositionem Metonymicam & tropicam tanquam nimis absurdos & falsos dimittamus. Nullus quippe Rhetor ad eum modum propositionem tropicam nobis descripsit. Falsitatem cumulant, cum dicunt; duplicem esse Metonymiam, tam apud Grammaticos, quam apud Rhetores. Quis talia portentosa unquam fando audivit? Rectè Leidenses Disp. 45. thes. 65. de sententia Crellii, figuratam propositionem Logicam Rhetoricæ opponentis, atq; illam toto enunciato, hanc voce definiientis, judicant: *Cum Logica mentis & interne rationis, non sermonis sit, ejus figurata prædicatio nulla est, sed figura Rhetorica elocutionis tantum. Et quamvis ejus causa ab attributione est, sedes tamen in parte aliqua & certa est.* Hactenus Leidenses, qui

qui Bucerum collocantem tropum in voce demonstrativa Hoc refu-
tant thes. 69. Zwinglium vero thes. 70. defendentem τὸ ἐστὶ accipi pro
significat non relinquunt indefensum. Perperam! Τὸ ἐστὶ quippe nihil
significat, sed tantum copulat, ἁδενὸς πρᾶγματ' ὁ σημεῖον ἐστὶ ἀλλὰ
ἡ ὁμοιωμαίως σύνθεσιν ut ex lib. περ. ἐργ. cap. 2. tyrones norunt: si nihil
significat, utiq; sedes tropi esse nequit: per hunc enim significatio pro-
pria demigrat in alienam, ut negare non possunt Leidenses, qui tandem
th. 71. cum Oecolampadio collocant tropum in prædicato, putantq;,
hac propositiones æquipollere, Panis & vinum est corpus & sanguis Do-
mini: &, est communio corporis & sanguinis domini, non quæ panis, sed quæ
fideles communionem habent cum corpore Christi. Cæterum thes. 73, tropi
genus esse dicant Metonymiam signati pro signo: & esse quidem signa
huiusmodi, quibus præsentia conjuncta & unita suo modo sunt (nempe sa-
cramentaliter, id est, realiter quidem, puta ὁμοιωτικῶς respective, non autem
substantialiter) res significata corpus & sanguis Domini: imo hac signa esse
quasi vehicula, instrumenta, per quæ exhibetur seu offertur omnibus, cre-
dentibus vero confertur, datur & à fidelibus sumitur ipsissimum corpus &
sanguis Christi. Hæc est sententia Leidensium, infra examinanda. Sal-
tem hic juvat audire Bezam cujus verba exstant Oper. Volum. III. pag.
204. Epist. V. ad Alamannum: Certè corporis & sanguinis nomina nimis
absurdum foret de fructu & efficacia mortis Domini interpretari, vel ad so-
lum ipsius spirituale institutum restringere, quod ut quam plenissimè in-
telligatur, age pro hiis vocibus, corpus & sanguis, substituamus illam inter-
pretationem & dicamus, Hoc est efficacia mortis meæ, quæ pro vobis tradit-
ur, & hoc est Spiritus meus, qui pro vobis effunditur. Quid ineptius est hac
Oratione? Nam certè verba illa, quod pro vobis traditur, &, qui pro vobis
effunditur, necessario huc te adigunt, ut de ipsamet corporis & sanguinis sub-
stantia hoc intelligere cogaris, &c.

§ 6. Deinde cum dicimus τὸ πρῶτον esse retinendum, intelligimus id de
verbis οὐρανικῶν seu constitutivis hujus Sacramenti. Ubi notandum tres
esse actus hujus Sacramenti formam constituentes, Consecrationem,
seu benedictionem, distributionem, deniq; manducationem & bibitionem.
Scilicet hæc verba: Edite, hoc est corpus meum, pro vobis tradi-
tum, bibite, hic est sanguis meus pro vobis effusus, nos propriè atq; ut
jacent dicimus esse accipienda, licet rem exponant sensus omnes atq;

judicium rationis excedentē. Si enim myſteria nō voluerimus admittere niſi ratione explicari poſſint, peribit omnis myſteriorum ratio, peribit articulus de Trinitate, Incarnatione, Reſurrectione, ut teſtantur eventa ſuperioris ſeculi, quo ex Calvinianorum Schola prodeuntes poſt everſum hoc myſterium tentarunt quoq; articulos modo dictos Servetus, Georgius Blandrata, Alciatus, Valentinus Gentilis, Franciſcus Davidis, Adam Neuferus & alii Photiniani,

§. 7. Non autem negamus, in deſcriptione Inſtitutionis Sacrae Coenae apud Lucam & Paulum occultari quandam figuram. Hoc tamen, addimus, eam figuram verbis propriis & ſimpliciſſimis explicuiſſe Matthaeum & Marcum: quippe quod Paulus dicit, Corpus fractum, id reliqui explicant: in mortem accerbiffimam traditum. Quod ſi Adverſarii ſuas quoq; figuras ab uno Evangelistarum expoſitas monſtraverint, manum ipsis lubentiſſime daturi ſumus. Quod autem attinet verba Lucae: Hoc poculum eſt N. T. in meo ſanguine, qui pro vobis effunditur &c. Palam eſt familiarem & tralatitiam figuram eſſe, qua continens ponitur pro contento, Calix pro vino. Corpus autem pro figura corporis nuſpiam in Scriptura occurrit. Imo quod figurate dictum videri poterat, à Luca confeſſim explicatur, ſermone ſimplici in meo ſanguine. Haec quippe determinatio ſ. *πρωτογενεος, εν τῷ αἵματι μου*, quod non debeat jungi cum verbis *καινη διαθηκη*, ſed cum voce *πρωτερον* patet ex eo, quod poſt vocem *διαθηκη* fuiſſet articulus ἢ repetendus, ſi ad illam immediate *τὸ αἷμα* pertineret hoc modo: Hoc poculum eſt ἢ *καινη διαθηκη ἢ εν τῷ αἵματι μου*. Neq; enim poculum quod dicitur effuſum, intelligendum formaliter quod Graeci vocant *ἐξ ἀφαιρέσεως*, abſtractè, ſed materialiter *ἐκ παραθέσεως* ſ. concretè reſpectu contenti, quatenus in officio, ordine ac unione myſtica conſtitutum eſt. Beza putat eſſe *σλοινοφανές* in Verbis Lucae, ſed repugnat Heiniſius & Dieu, qui notant ex indole linguæ Ebraeae & Helleniſticae id dictum eſſe, ac ſi dixiſſet Lucas: Hoc poculum eſt N. T. *εν τῷ αἵματι μου (ὅ ἐστιν) ἐκ χυνοῦ μου*. Tantum de voce poculi apud Lucam. Vocula autem Teſtamenti dici poteſt continere figuram, ſed in phraſi Latina, non autem Ebraica ſ. Syriaca, quæ Servatori familiaris fuit. Apud Ebraeos enim nihil eſt ſolennius, quam efficiens poni pro effectu, Verb. gr. Deus eſt vita, ſalus, fortitudo noſtra, quia harum omnium rerum cauſa & largitor eſt. Ad eundem

et eodem modo Christus Ebraismo s. Syriaco usus formam à vulgari loquendi modo minime alienam (Vid. Buxtorff. Juniolem in Exercit. Sacr. in Instit. S. Coenae historia thes. 21.) adhibuit, quando dixit: Hic Calix N. T. est, hoc est, quod ex hoc Calice bibitur, est causa Novi Testamenti in meo sanguine, h. e. per meum sanguinem (ad indolem Ebraeorum $\text{וְעַל$, quod significat in & per) fundati, constituti, sanciti, qui se. sanguis pro vobis effunditur. Tandem notandum: Quanquam in voce *Hoc* Lutherus Synecdochen collocaverit, non tamen intellexit Synecdochen Rhetoricam & Tropicam sed Grammaticam, non quidem illam quam in Syntaxi figurata proponunt Grammatici, sed quam ita vocavit Lutherus, quia propriis verbis est concepta & intelligenda. continet plura conjuncta: id quomodo fiat in ipsa probatione ostendendum.

§. 8. Assertioni sic explicatae sequentem subjungimus demonstrationem: Quaecumque explicatio (1.) mysteriorum rationi, (2.) naturae propositionum exhibitivarum (3.) naturae testamenti (4.) Indoli Sacramentorum N. T. (5.) Non tantum consentienti Evangelistarum atque Pauli sententiae, verum etiam aliis scripturae locis est accommodatissima, ab illa non est recedendum. Atque explicatio literalis ὅτι ὁ ἰησοῦς in Verbis Coenae est talis. E. Major negari nequit. Minoris V. sunt membra. I. sic probatur. Tolle enim ὅτι ὁ ἰησοῦς & substitue figuras cum Calvinianis, quodnam remanebit Mysterium? Nullum. Omnia erunt rationi & sensibus pervia & comprehensibilia. Vide Calv. Inst. lib. 4. cap. 17. n. 7. 32. Membrum II. sic probatur: Propositionum exhibitivarum ea est indoles atque sententia, ut expriment id quod aliis tradimus & exhibemus. Illud vero si plura contineat conjuncta, seu si plura conjunctim exhibeantur, voce quam praedicati loco ponimus id exprimimus, quod alias incognitum & sensibus minus obvium est, ut proinde indicari opus sit, quomodo tradito sacculo dicimus, hoc est aurum summa eentum ducatorum: sacculum videmus, sed quod sacculo continetur non constat, ideo ab eo qui dat seu porrigit, exprimitur. Membrum III. probatur. Minimè verisimile est Christum supremam suam voluntatem ambiguo colorato & improprio sermone voluisse exprimere, cum ne id quidem homines faciant, ne lis inter haeredes exoriat. Gal. 3. 15. Membrum IV. prob. In Veteri quippe foedere dominabantur figurae & umbrae, N. autem T. rem ipsam exhibet. Membrum V. prob. Nullus in re tantum

momen.

momenti Evangelista, Apostolus vel minima quidem monitiuncula ad tropum nosducit. Nec ullus potest produci Scripturæ locus, in quo Corpus Christi ponatur pro Symbolo vel signo corporis. Quæ hic ab Adversariis objiciuntur exigui sunt momenti, & publico conflictui reservanda.

§. 9. Fundamento tæ præjacto superstruimus assertionem secundam: *Non sufficit dicere; Panem & vinum esse figuras efficaces corporis & sanguinis Christi.* Ad hunc enim modum Adversarij explicant, cum Panis, inquit, est figura corporis & quidem non otiosa seu inanè sed efficax, quia virtute corporis Christi nutrimur nos & refocillamur, quemadmodum alias panis corporibus nostris nutrimentum præbet atque alimentum suppeditat. Hæc inquam, minimè sufficiunt: est namq; panis cum vino etiam instrumentum, medium, seu vehiculum, quo mediante reverà nobiscum communicatur verum corpus & naturalis sanguis Jesu Christi, modo sacramentali. Cæterum unum hîc notamus, nos contra Veteres hic non pugnare, quorum nonnulli oppido tamen pauci dixerunt, panem esse signum & figuram corporis Christi. Hæc quippe Veterum assertio velut à posteriori sive è contemplationibus posterius institutis enata est. Prius enim quod attinet, nemo Veterum est, qui corpus & sanguinem Domini in cœna adesse negat, nemo abesse affirmat, omnes clamant adesse, accipi, imo panem mutari, quia videlicet ex vulgari pane fit talis panis, qui sit *σῶμα* corporis Christi, h. e. medium seu vehiculum, cum quo nobis corpus Christi communicatur. Postea autem attendentes similitudinem, inter panem & corpus, quod panis nimirum suo quodam modo coelestem nutriendi virtutem corpori Dominico insitam figurare aptus est, dixerunt panem esse figuram corporis, quod nec nos negamus. Tantum dicimus, non tantum esse figuram. Rationes assertioni tertiæ subnectentur.

§. 10. Hæc velut *κατ' ἀπορίαν*: κατὰ τὸν hęc nostra est sententia, quam novæ includimus assertioni, tertiæ nimirum: *Corpus Christi realiter & substantialiter est in cœna præsens & mediante symbolo panis comeditur: Sanguis item realiter & substantialiter præsens mediante vino bibitur.* Huic thesi certatim contradicunt Calviniani. Admonit. Neostad. p. 47 *Res significat corpus & sanguinem Christi, non nisi ex manu ipsius Christi, per fidem & Spiritus S. efficaciam*

quam in cordibus percipi: p. 103. Ore corporis nihil sumi in cœna Domini præter panem & vinum: p. 109. omnem ingressum substantiæ carnis Christi intra hominum corpora quantumvis subtilem, Spiritualem, caelestem supranaturalem, vel contranaturalem, arcanam & incomprehensibilem cum verbo Dei pugnare censent. Consensus Orthod. p. 97. statuit: figuram externo Sacramenti usu corpori & sensibus præsentem esse & offerri, veritatem vero fide & intellectu virtute Spiritus in verbo contingere & accipi: p. 112. Non alio modo præsens in cœna credi posse Corpus Christi, nisi quatenus verè percipitur ut Spirituali animæ cibus ad vitam p. 138. Corporalem & externum in mysterio Cœnæ institutam manducationem, non posse ex serie Verborum proprie intelligi de ipsomet corpore Christi quasi simul & cum pane realiter dato: Non enim dixisse Christum: Hoc est corpus meum, accipite & manducate illud, sicut hæc quidam improba falsitate rudi populo intelligenda proponunt. Privatorum Doctorum verba hic adducere nihil attinet; est enim res tota manifesta. Leideneses modò audivimus, apertè negantes, corpus Christi substantialiter conjunctum esse cum symbolo panis.

§. II. Antequam Orthodoxiam nostram stabiliamus atque heterodoxiam profligemus, duo duximus monenda. I. Cum realiter esse præsens dicimus corpus Christi, nos minime statuimus impanationem, inclusionem corporis Christi, inexistentiæ & consubstantiationem (hi enim modi omnes sunt physici) sed dicimus esse præsens modo supernaturali. Quanquam vero Theologi nostri modum aliquem ponere interdum videntur, secundum quem præsens sit Christus, non tamen eorum intentio est, hujus mysterii modum scrutari, sed corporis adstruere præsentiam. Sic cum dici solet In, cum, sub pane accipi corpus Domini, non est mens nostra modum ostendere, sed tantum præsentiam, quæ vix videtur adstrui posse, quin simul aliquis modus videatur significari & adstrui. Absit autem ut intelligamus ullum modum Physicum sive localem. De præsentia certi sumus, modum nos divinæ sapientiæ, potentiæ & veracitati relinquimus, Ex dictis id secundo constat nos minime intelligere manducationem Capernaiticam aut Cyclopicam lanienam, quæ caro Christi instar vitulinæ dentibus atteratur, per guttur in ventrem trajciatur, in ventre digeratur &c. Neq; enim physico modo præsens est corpus Domini, ut physicè manducari possit. Neq; cum dicimus ore corporis comedi corpus Domini nos intelligimus

S
man.

Manducationem oralem, qualem dicitur Nicolaus Papa dictasse Berengario confitentiam, qua Christi corpus atteratur dentibus & in stomachum demittatur. Hæc duo cum minimè observasset Author Orthodoxi Consensus, opus suum mole haut exiguum (NB.) perpetua ignorantie Elenchi complevit.

§. 12. Nos pro præsentia Corporis Christi in Cœna sic argumentamur. Id quod in Sacra Cœna exhibetur ore Corporis manducandum, quodq; à Communicantibus accipitur & comeditur, est realiter & substantialiter præsens in Cœna. Atqui Corpus Christi &c. Ergo. Minor probatur. De quo Christus dicit, Hoc est corpus meum, Illud est corpus Christi. Atqui de illo quod in S. Cœna exhibetur ore corporis manducandum, quodq; à Communicantibus accipitur & comeditur, dicit Christus, Hoc est corpus meum. Ergo quod in Cœna exhibetur est corpus Christi. Secundum argumentum hoc esto: Illud intelligitur per τὸ τῶν, quod in V. T. intelligitur per τὸ Ecce Exod. 24. Atqui τὸ Ecce ibi erat demonstrativum rei coram & substantialiter præsentis, sanguinis scilicet, sine figura aut tropo, Ergo & τὸ τῶν, &c. Major probatur Ebr. 9. 20. Tertium hoc: Illud intelligitur in hac prædicatione, Hoc est corpus meum, quo explicatur ἡγινωσκία realis & vera inter panem benedictum & corpus Christi, Atqui sive ampliativè cum Pontificiis, sive significativè cum Calvinianis explices, neutriubi explicatur vera & realis ἡγινωσκία, Ergo significatio hæc Calvinianorum hic non intelligitur. Et horum quidem argumentorum tanta evidentia est, ut Heidelbergensibus Calvinistis Orthodoxam Confessionem expresserint in libro cui titulus: Ausführlicher Bericht pag. 70. edit. primæ. Verba hæc sunt: Der Leib Christi sey im Brot/nicht als in einem Geschirr/sondern als in einem Geheimnuß / vnd wird mit dem Munde gefessen Sacramentlich/ wenn das Brot/ welches ein Sacrament vnd heilsames Zeichen des Leibes Christi ist/ mit dem Munde geessen wird. Quæ tamen verba in Editione posteriori dicuntur omissa, Sed hæc cum aliis transierint.

§. 13. Nunc figuras Calvinisticas dispellamus. 1. Sic arguimus: Quæcunque expositio repugnat (1.) τῷ φητῶ (2.) naturali & legitimo figuratè loquendi modo (3.) ipsi manifestæ determinationi Christi & Pauli, illa non est admittenda. Atqui Expositio Calvini & Sociorum est talis,

talís. Ergo. Membrum I. Minoris ita probatur: Jubemur manducare panem & corpus, bibere vinum & sanguinem. Quas voces propriè nos capimus, nec torqueri ullo modo patimur. II. Membrum Minoris constat: Si enim id quod Calviniani volunt, dicere Christus voluisset, utique non dixisset: Hoc est Corpus meum, seu, panis est corpus meum, sed contra: Corpus meum est panis, seu cœlestis ille cibus, item sanguis meus est vinum, seu potus Spiritualis. Atque sic ipse quoq; Christus consuevit terminos locare Joh. 15. 1. Ego sum vitis Joh. 6. 35. 35. Caro mea est cibus, non contra. Illud enim in quo proprietas quæ exprimi debet, magis est lucida, prædicari debet de eo, in quo minus est clara & perspicua, v. g. Virum animosum & fortem designaturi dicimus: Hic homo est Leo, non, hic Leo est homo &c. Sic vafrum, astutum: Hic homo, putà Herodes, est vulpes. Ita dicendum fuisset: Corpus meum est panis. Tertium Membrum probatur: Determinatio enim Christi hæc est: Corpus quod pro vobis traditur, sanguis qui pro vobis effunditur. Ergo non figuratum corpus, sed verum, verus item sanguis quippe N. T. fundamentum, à quo omnes figuræ & umbræ exulant, Conf. Paulum 1. Cor. 10. 16. Argumentum II. esto: Si in nulla integra enunciatione Signatum quatenus tale de Signo in casu recto prædicatur, sequitur, neq; in hac, Hoc est corpus meum, prædicari Signatum seu significatum corpus de pane, signo suo. Atqui Verum prius, Ergo & posterius. Minor patet: Nam quanquam v. g. Toga tanquam signum pacis sæpè usurpatur pro pace, non tamen integram orationem efficiendo dicere possum Toga est Pax, & ita in aliis. Nec potest ullum idoneum & probati Viri exemplum proferri, qui ejusmodi enunciationem construxerit, cujusmodi scilicet fingunt Calviniani, ubi Signatum de Signo in casu recto positum fuerit. Vide CL. Graueri Antiparæanum propugnaculum. Tertio, si verba Christi, hoc est corpus meum, ita sunt resolvenda, hic panis est signum corporis mei, sequitur, Christum in verbis cœnæ nullam prorsus instituisse manducationem corporis sui, nec fidei, nec oris, sicut planè statuunt Photiniani Calvinianorum pulli. Atqui secundum Calvinianos prius est verum. E. & posterius. Connexio Majoris inde patet: Ecquibus enim verbis instituisset dominus manducationem corporis sui, nisi illis, Edite, hoc est corpus meum. Atqui his verbis instituit secundum Calvinianos non nisi manducationem signi corporis, hoc est, panis. Nulla ergo hic instituta relinquitur manducatio corporis

poris Christi sive oralis sive spiritualis per fidem. Nec est, quod dicantur, signa non esse vacua rebus signatis, sed eas habere connexas. Respondemus enim, nos verba institutionis requirere, quibus Christus iussit manducare & bibere res signatas. Nulla enim consequentia est: Christus iussit ore manducare panem in his terris existentem, qui est signum duntaxat, corporis sui in cœlo existentis. Ergo etiam per eadem verba iussit manducare fide corpus suum. Si autem ex manducatione panis rectè colligitur manducatio corpus Christi, tanquam connexi, necessario sequitur, etiam incredulos manducare corpus Christi, quod tamen pertinaciter negant Calviniani. Tandem sic concludimus: Quæcunque interpretatio nihil præter nuda symbola absentis corporis & absentis sanguinis relinquit, ea est Anabaptistica, impia, blasphema, teste Beza Epist. 5. Atqui Interpretatio Calvinianorum talis est. Ergo Minor probatur: Quanquam enim amplissimis verbis protestentur & dicant Calviniani: Christi corpus verè, realiter (addunt nonnulli, substantialiter) adesse (subintellige fidei) tamen & hoc dicunt, tantum à nobis distare, quantum distat summum cælum ab hac nostra terra. Quod pronunciauit Beza in colloquio Possiaceno; & pronunciare alios quoq; omnes Calvinianos necessum est. Negant enim omnes, corpus Christi adesse in his terris: negant corpus Christi esse in pluribus locis & præsertim illis omnibus, in quibus S. Cœna administratur: negant aliter in N. Testamento Sacramentis adesse sanguinem Christi, ac fuit præsens in V. Testamento. Vid. Calv. lib. 4. Inst. c. 14. sect. 23. Relinquitur ergo, quicquid dicant Calviniani, quod veri sint Anabaptistæ. Neq; est, quod dicantur, fidei hanc esse vim, ut res futuras, & absentes possit reddere præsentem. Ubi enim hoc scriptura asserit? Adde innumera, quæ inde sequuntur, absurda. Nam & creatio mundi, passio Christi, & rursus resurrectio mortuorum una cum extremo iudicio res præsentem erunt. Si præsentem, ergo nec præteritæ, nec futuræ. Adde, quod hinc sequitur, nullam esse fidelium spem posse: quia spes rerum est absentium & futurarum Rom. 8. 24. 25 Summa summarum, quia Calviniani dicunt, corpus Christi fidei tantum præsentem esse ultro consequitur, non esse realiter in cœna præsentem: sed tantum intentionaliter, objective & in imaginatione: imo, quia dicunt, corpus Christi tantum in cœlo esse & non in terris, sequitur, nec fidei præsentem esse posse, cum fides in terra & quidem in anima hominis existat, nec sit in cœlis, ubi adest corpus Christi. Vide CL. Graw. in Absurd.

furd. pag. 158. seqq. & pag. 168. ubi docet, absurdum esse eandem vocem manducandi semet positam figuratam esse & non figuratam; figuratam nempe respectu animi & fidei, non figuratam respectu oris & corporis, sicut illam vocem, ut cætera omnia detorquent Calviniani.

§. 14. Superest controversia de manducatione indignorum, de qua nostra est sententia, quod *ipsi quoq; indigni non tantum figuram corporis, verum etiam ipsum corpus ipsumq; sanguinem Christi ore accipiant.* Contra Calviniani, qui neminem, ne fideles quidem & electos ore accipere corpus & sanguinem Domini modis maximis contendunt. Utrinq; est consensus circa manducationem spiritualem: (quæ quomodo à Sacramentali differat, notissimum est) hanc enim in infideles cadere utriq; negamus. Quinam autem per indignos sint intelligendi, quodnam item sit iudicium, de quo loquitur Apostolus 1 Cor. XI. 29. non est una utriusq; partis sententia. Crocius contra Affelmann. *duplicem docet dignitatem & indignitatem; unam personæ in fide & infidelitate: alteram tractationis, quæ in diligenti aut neglectiori exploratione consistat. Dignitas personæ est tantum verè credentium, indignitas personæ solorum incredulorum. In quos indignitas tractationis semper quoq; cadit; interdum etiam in fideles. Hinc quoque duplex iudicium, unum correptionis, alterum condemnationis. Igitur infideles fiunt edendo obnoxii, item illi fideles, qui se negligentius probant.* Hæc Crocius, in quibus sibi parum consentanea docet. Si enim communicantes sint fideles, utriq; indignè tractare corpus Domini nequeunt. Quicumq; indigne edit & bibit, is reus fit corporis & sanguinis Christi, sibiq; attrahit condemnationem. Quod de fideli quatenus tali asserere, nimis est absurdum & falsum. Duplex iudicium, verum est commentum. Neq; id sequitur inde, quod indigni dicantur ab Apostolo dormire, item corripi, ne cum mundo condemnentur: quæ ratio Bucerum quoq; & Piscatorem permovet, ut crederent hic per indignos intelligi infirmos in fide. Nam vox dormire etiam impiis tribuitur in sacris literis 1. Reg. 14. 20. cap. 16. 6. cap. 22 40. Dan. 12. 2. & c. De piis cum addito dicitur dormire, sed in Christo 1. Cor. 15. 18. Porro correptio non fidem præsentem arguit, sed admonitionem de agenda poenitentia. Et omnino credibile est, morbis admonitos Corinthios, de quibus Paulus loquitur, ante mortem resipuisse. Quare indignos eos dicimus esse, qui non probant se ipsos, hoc est, qui non agnoscunt sua peccata, non dolent, ut hac ratione se ipsos iudicent, qui non examinant sese, an sint in

fide vera 2. Cor. 13. 5. qui deniq; se ipsos non exeunt, an satis ferium deinceps habeant propositum de vitandis peccatis, quorum remissio communicatione corporis & sanguinis dominici obfignatur, non reconciliantur proximo &c.

S. 15. Sententiam veriolem sic probamus: Si indignè edentes rei fiunt corporis & sanguinis Christi, sequitur, eos, non figuras tantum, sed ipsum quoq; corpus & sanguinem Christi accipere. Atqui verum est prius. E. & posterius. Major patet: ita namq; dicendi sunt fieri corporis sanguinis Christi rei, sicut Judas & milites Christum crucifigentes facti sunt rei, qui quidem sanguine Christi resperfi sunt, sed nullo cum suo fructu. Dices, fieri reos spernendo, sicut violatores insignium Principis, rei fiunt. Respondetur, hos non corporis Principis, sed majestatis ob violata insignia reos & esse & dici. Secundò: De quocunq; pane Paulus locutus fuerat in præcedentibus & nominatim cap. 10. 16: eum quoq; accipiunt indigni. Atqui de pane, qui est *κοινωνία* corporis Christi, Paulus dixerat. Ergo. Major ex ipso textu patet: non enim dicitur, qui manducaverit panem simpliciter sed cum addito, qui indignè, manducaverit panem hunc. Qui si *κοινωνία* est corporis Christi, conficitur, unà cum pane accipi ipsum corpus Christi. Id quod tertio sic probatur amplius: Si indignè manducantes propterea rei sunt iudicii, eò quod non discernunt Christi corpus, sequitur eos ipsum Christi corpus accipere. Atqui verum prius, Ergo & posterius. Major probatur. Non enim ait Apostolus, reum fore iudicij, qui spernit (quomodo vero spernerent reprobi donum, quod secundum Calvinianos non cadit in reprobos, quod ad eos non pertinet, quod nec eis destinatum est nec efficaciter oblatum. Nunquid non Deus injustus esset, tales si puniret?) sed qui non discernit: ea nimirum, quæ sunt copulata. Est enim *διάνοια* rerum copulatarum & conjunctarum: quales in sacra cœna sunt panis & Christi corpus, item, Vinum & Christi sanguis. Tandem: Si Cœna Domini dignè sumenti est Sacramentum, indignè sumenti non est Sacramentum, sequitur, quod fides faciat Sacramentum & incredulitas destruat. Atqui verum prius. E. & posterius. Majoris connexio firma est. Minor est adversariorum, statuentum indignè sumentibus Cœnam Domini non esse cœnam, sed potius profanationem Cœnæ. Quod perperam statuitur. Quomodo enim profanari potest

potest id quod non est? quomodo abuti infideles possunt S. Cœnæ, quam non accipiunt? quasi tu dicas, hominem, cui vini ne guttula quidem, aut panis ne mica quidem suppetit, vino & pane abuti. Rectè Augustinus Tom. VII. lib. 3. cont. Donatist. cap. 14. fol. 272. *Nec interest, cum de Sacramenti integritate & sanctitate tractatur, quid credas, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit sacramentum: interest quidem plurimum ad salutis viam: sed ad Sacramenti questionem nihil interest. Fieri potest, ut homo habeat integrum Sacramentum & perversam fidem. Audite, qui mutilum, imo nullum Sacramentum accipere infideles defenditis? Audite eundem Augustinum Tom. II. Epist. 164. fol. 474. dicentem: Tolerat ipse Dominus Judam, Diabolum, furem & venditorem suum; suis accipere inter innocentes Apostolos, quod fideles nōrunt, P R E T I U M S U U M. Plura Patrum testimonia pro firmanda Orthodoxia nostra, qui cupit, adeat Chemnitium cap. X. fundamentorum S. Cœnæ, pag. 55. seqq.*

§. 16. Quæ tū contra ultimam hanc assertionem nostram, tum contra præcedentes opponere & excipere adversarii solent, ea dudum à nostris egregiè protracta sunt & eviscerata. Nolumus cramben illam recoquere. Unum quin hic moneamus, facere non potuimus. Id suggerit Forbescius in Instruct. Histor. Theolog. lib. 14. cap. 7. pag. 732. cum tale dilemma nobis opponit: *Aut illa, quam Lutherani prædicant, manducatio corporis Christi corporali una eademq; est cum manducatione illa, qua jubentur manducare panem; & sic erit visibilis & carnalis, id quod ipsi negant Lutherani; aut erit diversa, & sic in verbis Christi sensu proprio ac simplici acceptis nusquam comparet. Et hic tanta est inter eos incertitudo & explanationis difficultas, ut alii unam eandemq; esse profiteantur, in qua sententia fuisse videtur Chemnitius cap. 8. fundamentorum. Et disertè Cunradus Dietericus in suis Institutionibus Catecheticis affirmat una manducatione sacramentali cum pane ediverum corpus Christi. Alii constituunt duas manducationes specie diversas, ut Hutterus in loc. Commun. art. 19. cap. 3. & in Iren. cap. 13. Et Johannes Gisenius in suo Calvinismo disp. 18. th. 49. Negat interim Hutterus corpus Christi per se ac propriè manducari loc. Commun. art. 19. cap. 1. quest. 4. Hieronias Nicolai scribit in sua Lucerna Theologica, Dominum uno eodemq; præcepto corpus suum pani unum, simul & junctim, ore corporeo edere jubere. Et hanc esse corporis Christi manducationem propriè dictam: Lucern. lib. 5. cap. 27. §. 3. & 14. Et*
Baltha-

Balthasar Mentzerus in sua Exegef. Aug. Conf. in explicatione definitione sacrae Coenae num. 14. ait, corpus & sanguinem Christi, proprie loquendo, seu in Grammatica significatione propria loquendo, edi ac bibi. Haec Forbescius. Respondemus, proponendo haud ab simile dilemma: Quando concurrat causa prima cum secunda ad agendum, aut utriusque causa est una & indivisa actio, aut non est. Si non est, contradicitur Philosophorum consensui & veritati, ut alibi docetur: Si est, ergo utraque visibilis est tam primae quam secundae causa. Quod hic responderint Calviniani, id in ipsos quadrare ostendetur. Nimirum concedimus una eademque manducatione edi corpus & panem, panem immediate, corpus mediante pane benedicto, sed negamus inde sequi intentum. Neque inter Theologos nostros contradictio est, agentes proprie edi corpus Christi & negantes forte, corpus Christi proprie edi. Negantes quippe modum respiciunt, & volunt, non edi modo naturali, corporali, proprio & physico. Agentes rem respiciunt ipsam, & volunt, edi proprium & naturale corpus Christi oraliter & proprie, non modo proprio & naturali, sed mystico atque Sacramentali, non immediate, sed mediante pane benedicto. Summa, manducatio panis & corporis, quoad instrumentum est eadem, quoad modum autem diversa.

§. 17. Cum iis quae haecenus disputata sunt, conjuncta est controversia de *Fractione panis praefigurativa*. In qua ut majori cum dexteritate versetur ex Disput. quadam Cl. Mylii Th. 30. seq. excutibenda sequentia censuimus. Verba ejus sic habent: *Non est in praesenti quaestio, Quid in Coena ultima instituto hoc Sacramento Christus fecerit, fregeritne panem, nec ne, quam discipulis dedit, Quem ab ipso fractum fuisse, facile fatetur, qui non expressum modo tenorem verborum institutiones inspexerit: sed mensae etiam paschalis ritum observaverit, quo consuetum fuit panes azymos grandiores apparare, ea & amplitudine & crassitie, ut vel singuli, vel pauci saltem toti familiae sufficerent. Nec quaestio est, Utram similem panis Eucharistici modum Ecclesia vetusta unquam usurparit. Non enim litem movemus Durando, qui in primitiva Ecclesia oblatum fuisse unum magnum panem scribit, & omnibus sufficientem. Quod adhuc Graeci servare dicuntur. Et, per nos obtineat licet, quod in Chrysoستي Liturgia & forma panis & ejusdem secandi, culerog, concidendi ratio expressa legitur, quam Gentianus Hervetus, his verbis describit: Est panis et assus & fermentatus & figura propemodum Spherica. Non est etiam de eo controversia, An*
hac

hec res sit in conditione indifferente posita, ita ut si cui Ecclesia propter graves causas allubescat, talem ritum postliminio introducere, quasi hoc ipse non licitum ac liberum esse debeat. Quin neque de eo molesti cuiquam futuri sumus, si sint in Ecclesia aliqua quamplurimi, iique optimi, qui super taliritu non reducto scandalum patientur, quid hoc casu fieri debere, lex etiam ipsa charitatis jubeat. Denique non ita importuni sumus, ut ritum aliquot seculorum usu comprobatum, quo placenta tenuissima & orbiculares sunt, denarioli instar, ut Durandus loquitur, qua in Cæna adhibentur, tanquam necessarium & simpliciter immutabilem obtrudere cuiquam cupiamus.

§. 18. Hæc Mylius optimè, qui statum controversiæ verbis sequentibus sic format: De hoc cum novatoribus & correctoribus novellis disceptatio nobis intercedit, utrum fractionis ejus ritus, quam violenter & intempestivè atq; contra causam justam ubi nuper in Ecclesiam invexerunt, sit in administratione cæne aliquid necessarium, Ein ganz nôtiges Stück, quemadmodum libellus Marpurgensis loquitur, cui titulus: Kurzer vnd schriftmessiger Bericht vom Brotbrechen/num sit pars illius legitima administrationis primaria, Ein Hauptstück des Hochwürdigten Abendmahls/sic verbo Dei mandata, ut omitti aut mutari nullo modo debeat; imo sine eadem legitime administrari sacramentum Cæna omnino nequeat. Ritum, qui à Calvinianis observatur talis est. Coquantur ab istis panes non azymi, quales sunt nostri, quos nebulas panis appellant: sed fermentati, quos solidos & fortes panes nominant, tanta magnitudinè, ut quaternis communicantibus unus sufficiat. Qui ad mensam publicam appesiti, in conspectu populi à Ministro Ecclesia, sub magni miserij nuncupatione, in IV. partes dividuntur, divisaq; partes manibus communicantium porriguntur, propria opera singula à singulis ori ingerenda. Hoc (pergit Mylius) est grande illud misterium, quod correctoribus istis revelandum Deus tanto seculorum cursu reservavit, scilicet observatq; tam necessarium, ut propter hujus jacturam, orbis Christiani salus, & veritas ipsa religionis Evangelicæ periclitata sit &c. Hoc enim tendunt accusationes Calvinianorum in publicis scriptis: Christus hats befohlen/dessen Befehl nachzukommen ja nôtig ist. Glau ben derwegen/das sich diejenige irren/ die das Brotbrechen für ein Mittel ding halten / welches man so wol vnterlassen als gebrauchen möge. Item: das Brotbrechen ist angeordnet/ weil man sich lieber den Reformirten Kirchen gemäß halten/ den mit des Papst Hoffarb sich behelffen vnd sticken sol. Item: Das Brotbrechen vnterlassen vnd dafür Ostien im

T

Abende

Abendmahl gebrauchen/ist weder Apostolisch noch Evangelisch/ sondern
Bäpffisch. Vide Palatinorum Treuherrg. Ermahn. p. 7. Inhalt. Bericht
von Ceremon. pag. 89. Endl. Ablehn. pag. 21. Sed de Papatu quod di-
cunt, nihil est. Neq; enim nostris ritibus hactenus missaticum sacrificium
stabilitum est, neq; Calvinistarum fractione impeditū, ut res ipsa clamat.

§. 19. Summa, fractionem panis adversarij contendunt Cœnæ sacræ
partem esse, alii quidem essentialem & substantialem, sine qua cœna non
sit amplius cœna Domini, alii integram. Omnes in eo conspirant, ut
dicant necessariam esse propter *ἀναλογία*, hoc est, propterea, ut fractio
panis aliquid repræsentet & adumbret, Marpurgensis libellus cujus antea
est injecta mentio, geminam repræsentationem inculcat. Primam ponit
in passione & morte Dominica, cujus necessaria omnino est recordatio, quæ
fiat commodissime in fractione panis. Editur enim panis Eucharisticus pro
applicatione: frangitur autem pro recordatione mortis Christi. Et quia pro
verbo Tradendi, quo Lucas usus est Cap. 22. 19. Apostolus utatur verbo fran-
gendi: ideo sine ritu fracti panis, quo nobis primaria & principalis partus
istius in Cœna Dominica fiat adumbratio, Cœnam istam plene & legitime
celebrari neq; debere neq; posse &c. Alteram adumbrationem esse de unita-
te corporis Ecclesiastici. Ad quam Apostolus 1. Cor. 10. 17. & 1. Cor. 12. respi-
ciat. Ut autem ea, quæ exigitur, symmetria coaleamus in unum corpus, si-
vi neutriquam posse, si peculiarem quisq; hostiam seu panem Eucharisticum
accipiat. Hæc Marpurgenses.

§. 20. Coeterum *ἀναλογία* istam quo pacto explicent commodè
& intelligibiliter, haud invenere hactenus Calviniani. Quid enim ad-
umbrabit panis fractio? nunquid fractionem ossium aut corporis Chri-
sti? Sed hoc scripturæ adversatur, ut postea audiemus. Dices: atqui Pau-
lus dicit corpus Christi esse fractum. Respondeo, si hæc verba sunt Cœ-
næ essentialia aut integritia, aut nullam aut mutilam cœnæ descriptio-
nem Evangeliste tradidere, quod dictu horrendum. Sed quærere ex Cal-
vinianis lubet, quomodo hæc ipsa vox frangendi apud Paulum sit ac-
cipienda. Alios audio dicere cum Piscatore, ne videantur nihil respon-
disse, suo modo frangi corpus: alios audio Metaphoras crepare, & vel
ad mortem & crucifixionem; vel ad lacerationem; vel ad cruciatus &
dolores; vel ad perfossionem manuum & pedum; vel ad separationem
animæ à corpore accommodare: de quibus vid. CL. Mentzerus Tom.
III. Gies. pag. 298. seqq. Postremi ineptissimi sunt. Si enim propterea
de

de corpore Christi dicitur fractio, quia anima separatur à corpore, sequitur, etiam sanguinem dici debere fractum, quia & ab hoc anima separatur. Dices cum Crocio advers. Affelm. p. 268. *Omnes in eo conveniunt, quod panis fractione representetur dolorosa passio Christi, qua fuit attritus & plurimis cruciatibus fractus &c.* Respondeo, audire me quidem verba, sed solidum eorum fundamentum requirere. Et oportune nunc in mentem veniunt verba B. Lutheri Tom. VI. Jenens. fol. 73. seqq. *Es gehet ihnen/gleich wie jenem Narren/der eine Wassermühle auff einem Berge bauet/ da die Mühle bereit war/ fraget man ihn/wo er Wasser nehmen wolte. Da sprach er/ siehe/ da habe ich warlich nicht angedacht. Also ist den Schwärmern auch so jäch nach der Deuteley vnd gleichnisse / das sie dafür nichts bedencken können. Wann man nun ihnen gerne wolte gewonnen geben/vnd solche Gleichnis annehmen/ vnd begehret/ das sie lehren/worinne solche Gleichnis des Brots mit dem Leib Christi siehe/ müssen sie auch sagen/ siehe da haben wir warlich nicht an gedacht/wir meineten/ wann wir Gleichnisse nenneten/ so stünden sie da/ dann vnser Geist hat von Anfang Gott sein wollen/ das alles sein solte/ was er spreche/siehe das heisset sich selbst abgerant mit eigenen Worten. Hæc Lutherus benè, præclare, nec potuit melius!*

§. 21. Nunc ad rationes nostræ assertionis convertamur. Prima est: Si fractio panis est pars Cœnæ essentialis, sequitur, apud omnes eos, qui fractionem omittunt, nullam cœnam administrari, adeoq; in Ecclesia per multos annos nullam cœnam esse administratam. Posterius est falsum. Ergo & prius. Dices: quicquid fiat de eo, an sit administrata cœna, nec ne, constat tum exemplo Christi, tum 2. ejusdem mandato 3. Apostolica observatione 4. ipsius Eucharistiæ ab hoc ritu indigetatione 5. mysticarum cogitationum designatione atq; arcanorum maximorum adumbratione, panem in sacra Cœna esse frangendum. Verum hoc si sufficeret, eodem jure concluderem, immersionem in baptismo esse necessariam. De hac enim adest mandatum, Baptizate, quæ vox propriè significat immergere, ut adversarij ipsi fatentur. Patrocinator immersioni exemplum Christi, Apostolorum, & primitivæ Ecclesiæ: deniq; Paulus inde pulcherrimam exstruit analogiam Rom. 6. 4. Videant, quid hic sint responsuri Calviniani. quicquid vero responderint, sciant, id sibi responsum à nobis esse. Nimirum in tota hac collectione committitur ignoratio Elenchi. Non enim simpliciter quaritur, an, sicut

Christus fregit panem, ad distributionem scilicet, à nobis quoq; frangi possit debeatq; sed id quaeritur, an frangi debeat gratia representationis & adumbrationis sive praefigurationis. Hoc extremè negamus. Sed nec mandatum Christi hic monstrare possunt. Urgent quidem ꝛ Hoc facite: sed facile omnes perspiciunt oculati, hæc verba non ad fractionem, sed ad manducationem referenda esse, ipso Apostolo iudice, qui sic exponit: Quotiescunq; panem hunc ederitis &c. mortem Domini annunciate. Quod si ad omnes circumstantias ꝛ Hoc Facite extendere, voluerimus, etiam nocte, etiam extra templa, etiam cœnæ tempore tantum, etiam recumbentibus, nec nisi Paschatis tempore erit cœna administranda. Porro infirmum est argumentum ductum à notatione nominis: cœna quippe dicitur hæc actio à tempore, neq; tamen inde sequitur, tantum cœnatis dispensanda hæc misteria esse. Et notum est, frangendi vocem apud Ebræos sæpè complexè sumi, pro fractione & distributione. Si complexè sumatur, haut diffitemur, distributionem esse partem cœnæ essentialem. Sed sic extra statum quaestionis versamur. Vide Calvinum in Act. 2. 46. Similitudinem inter panem & corpus Christi, inter vinum & sanguinem Christi agnoscimus, deq; eo diximus §. 9. Sed & hoc agnoscimus representari, quod Patres inculcare solent: sicut ex farina multa unus fit panis, ex acinis uvarum expressatum multis unum fit vinum: ita ex piis uno & eodem pane vinoq; communicantibus, unum in Christo fieri corpus. Sed, quod inde colligunt Calviniani, nihil est. Si enim ad unitatem spirituales designandam necessaria est fractio panis unius, & distributio in multos, quid fiet diverso panes vescentibus in una sacra cœna apud Calvinianos? quid fiet his, qui diversis in locis communicant, diversisq; panibus vescuntur? nunquid hi communionem illa, quam praefigurari dicunt, destituuntur? & nunquid tantum illi quatuor, in quos una massa apud Calvinianos dividitur, communionem colere dicendi sunt? Sed hæc nimis conspicua falsitatis missa faciamus.

§. 22. Secunda ratio, eaq; principalis, hæc est. Quod de uno affirmatur, de altero simpliciter negatur, id esse fundamentum similitudinis & analogiæ nequit. Atqui fractio de pane affirmatur, de corpore Christi simpliciter negatur Joh. XIX. 33. E. fractio non potest esse fundamentum similitudinis & analogiæ. Excipiunt hic plurima. Primo dicunt, apud Paulum dici corpus fractum. Si fractum est, utiq; autè
proprie

propriè fractum est aut Metaphoricè. Non illud, ut manifestum
 est; Ergo hoc. Porro si est Metaphora, est quoque analogia quæ-
 dam, quæ alia non potest esse, quam inter panis fractionem & cor-
 poris fractionem &c. Respondeo, toto cælo errare adversarios. Fate-
 mur, corpus Christi esse fractum Metaphoricè, ducta metaphora à sum-
 mis doloribus, diraq; & lenta mortè crucifixionis, quâ ratione dicit
 Elaias cap. 53. 5. Christum attritum esse propter iniquitates nostras: &
 Ezechias Esa. 38: 13. queritur, quod sicut Leo contriverit omnia ossa
 ipsius Vide Ps. 22. 15. 18. 19. Atque ad hunc modum ipse quoq; Calvinus
 explicat Comment. in I. Cor. XI, pag. 141. ubi sic loquitur: *Aliqui ex
 ponunt de panis distributione, quia corpus Christi manere integrum oportet
 &c. Ego &c. frangi interpretor immolari, impropriè quidem, sed non
 absurdè. Nam utcumq; nullum os mutilatum fuerit, corpus tamen ipsum pri-
 mo tot tormentis & cruciatibus, deinde crudelissimo mortis supplicio exposi-
 tum, non potest illæsum dici: hoc frangi, vocavit Paulus. Rectè. Sed quid
 hoc ad nostram Andromachen? Ubinam Paulus dicit à nobis esse fran-
 gendum panem, ut figuretur & adumbretur fractio corporis Christi?
 Hoc requirebamus: hoc est κενώμενον: hoc nisi ex scriptura monstra-
 veris in Elenchi ignorance manifestò deprehenderis. Nisi demonstra-
 veris, inquam: nam argumenta à probabili seu excludente absurdum
 nimis sunt debilia, cum agitur de re ad substantiam sacramenti perti-
 nente. Sed fortius stringamus adversarios. Analogia est comparatio
 eundem λόγον habentium, seu eandem vel similem rationem obtinen-
 tium. Atqui panis & corpus non habent eandem vel similem rationem,
 sed dissimilimam: panis quippe in particulas discerpitur, corpus non
 est comminutum in particulas. Ergo inter hæc duo immanis est discre-
 pantia, nec ulla intercedit similitudo. Et vero si similitudine tanto-
 pere delectantur, cur non panem flagellant, cædunt, pungunt,
 ut tanto sit expressior representatio? Neque est, quod hic distin-
 guas inter ossifragium & σωμαπικλασίαν seu corporis fractionem,
 dicasque illud in scripturis de Christo negari, non autem hanc.
 Respondeo, in corpore humano non carnem, sed solida ossa propriè
 dici frangi. Et certè Johanni bellum indicunt tales glossæ, apud quem
 exstat talis vox (συντριβήσεται) qua omnes dissectio, avulsio, luxatio
 & fractio sive ossium, sive totius corporis structuram sive juncturam ar-*

ticulorum spectes. Tandem dicunt panisfratio propriè dicto, corporis fractionem impropiè dictam representari, & hoc sine comminiscuntur analogia diverſi modi. Sed diſtinctur sunt, & petitur id, quod est in principio. Quin contra principia diſputatur, cum propriè dictum panisfratium fieri debere contendunt, ut impropiè dictam corporis fractionem representet. Si enim fractio panis ut signum adumbrat fractionem corporis Christi in cruce ut rem signatam, sequitur in rem signatam magis quadrare fractionem quàm in signum. Propter quod enim unumquodq; tale est, illud magis talis est. Et terminum significationis in signato esse oportet, non in signo. Atqui Calviniani rem invertunt, & terminari fractionem in pane, ut ideo dicatur corpus Christi fractum, quia frangitur panis, & magis convenire fractionem panis, impropiè autem & minus corpori contendunt. Nec est, quod objicias exemplum circumcisionis factæ membro genitili: hæc enim primaria intentione Christum ex semine Abrahami nasciturum significabat. De quo vide CL. Frantzius de sacrificiis disp. IX.

§. 27. Tertio sic ratiocinamur: Omnis analogia sacramentalis N. T. debet esse clara atq; ad minimum clarior Veteri Testamento. Atqui analogia inter fractionem panis & corpus Christi non est clara, nec est clarior V. T. E. analogia illa non est analogia Sacramentalis. Majorem qui negat, is lucere solem negabit. Minor autem est manifesta. Nam nec clara est illa analogia, in qua tot sunt diſſidia ipſorum adversariorum: & vero umbra V. T. v.g. agnus paschalis multo clariùs representavit corpus Christi pro nobis in mortem datum, quam id præstat fractio panis. Nec est quod dicant adversarii, idololatriam quandam esse, si quis aliam communionem cum Christo in sacramentis N. T. statuatur, quàm in V. fuit, adeoq; tam in V. quia in N. T. præfigurationes dominari. Quam enim hoc adversante veritate dicatur, agnoscunt alii, qui fractionem panis non quidè præfigurare fractionem dicunt corporis Christi, sed tamen representare & figurare: præfigurare n. esse è longinquo futurum ostendere. Esto: ergone figuræ etiam in N. T. locum habent? Atqui hoc expressè negat Apostolus Colof. 2. Ebr. 10. Excipies, N. T. continere εἰκόνα ὑπαρχόντων: ubi εἰκὼν est, ibi esse imaginem & figuras. Respondeo, minimè gentium. Etenim, qua præsentia Patres in V. T. Christum habebant, ea per εἰκόνα sive expressam imaginem hic non intelligitur. Atqui figurata & umbratica præsentia Christum.

sibi

sibi presentem in sacrificiis habuerunt. E. umbratica & figurata presentia hic per imaginem non intelligitur. Excluduntur ergo figuræ Calvinisticæ. Porro excipiunt, quanquam agnus paschalis crassius representaverit corpus Christi, esse tamen in pane evidentiorē representationem, quæ consistat in verbo promissionis &c. Quid audio? evidentiam externo illi ritui conciliat verbum? Atqui contrarium potius verum est, quod verbo evidentius sit sacramentum, quanto evidentius est quod videtur, quam id quod auditur: ὄρατὶν quam ἀκροῶν. Nec sacramentis opus esset, si major esset evidentia verbi, quam sacramentorum. Tandem ἀναλογία inter agnum Paschalem & Christum est evidentissima, quantum quidem permittit Veteris Testamenti captus: ἀναλογία inter panem & corpus Christi est infinitis partibus obscurior, incohærens, & humanis ratiunculis excogitata.

§. 24. Ultimū argumentum hoc est: Si in priore Coenæ parte talis ἀναλογία est constituenda, sequitur, quod etiam sit constituenda in posteriore. Atqui verū prius, secundum Calvinianos. E. etiam posterius. Si Majorem concesserint, aliter subsumimus: Atqui falsum posterius. E. etiam prius. Majoris connexio inde patet: qui actibus integrantibus in parte anteriore totidem respondent actus integrantes in parte posteriore. Si igitur pars Coenæ prior habet actus integrantes quinque, non potest non totidem habere pars posterior. Caterum non consentiunt adversarii in explicanda ἀναλογία. Alii enim dicunt in hoc consistere analogiam, quod, cum sanguis in ora fidelium infunditur, significetur effusio sanguinis de latere Christi. Et huc detorquent nobilissimas Antiquitatis sententias. *Ora nostra sanguis Christi rubere* ait Cyprianus. Et Augustinus, *Hoc, inquit, accipite in pane, quod pependit in cruce, hoc accipite in Calice, quod effluxit è latere.* Item, *sanguinem ejus sub vini specie & sapore potamus.* Alii dicunt in hoc consistere analogiam, quod, sicut vinum è vase majore in poculum effunditur, sic sanguis Christi effundatur è venis. Respondemus & posterioribus quidem, si ad eum modum permittatur cuivis fingere, quod collubitum est, Theologos deinceps pictoribus atque poetis in audendo & fingendo haudquaquam concessuros. Unde probabitur, Christum è vase majore in poculum effuisse vinum, atque huic similitudini viam stravisse? Adde, quod *representatur id, quod est invisibile*, teste Bucano in Instit. Theolog. pag. 566. 571. Unde conficitur, sanguinis effusionem, quippe quæ visibilis est,

repræ-

repræsentari minimè posse. Prioribus respondemus: sic in posteriore parte esset analogia ejusdem modi; nam & sanguis & vinum propriè effunduntur. Absurdum autem, in unius Cœnæ institutione geminam analogiam constituere. Dicta Patrum rectè habent: loquuntur enim, de unione sacramentali panis & corporis, vini & sanguinis, quam nos propugnamus, quam Calviniani oppugnant, & hoc sine fractionem panis adhibent. Id enim testatur Pareus de Symb. sacram. & ritu fractionis lib. 2. cap. 16. *fractionem nempe panis urgeri, à Calvinianis, & adhiberi, ut sic presentia corporis Christi realis in Sacra Cœna ex cordibus hominum avellatur.* Quod diligenti observatione dignissimum est. Hac enim vera causa est, cur hætenus in fractionem illam panis Calvinisticam, ritum aliàs ἀδιάφορον, consentire Ecclesiæ nostræ nec potuerint, nec debuerint. De quo, Deo juvante, Exercitatione ultima pluribus ageretur.

COROLLARIUM I.

Queritur: An liceat habere altaria in N. T.? An vero iis submotis substituenda lignea mensæ? Affirm. prius.

II. Num liceat hostiâ uti? A.

III. Numquid illæ hostiæ seu placentulæ orbiculares in Ecclesiis nostris usitate sint verus panis? A. Constant enim ex farina & aqua ita inter se commixtis, ut crassiore humore per calorem externum absumto consistant, atq; masticari & in corporis nutrimentum cedere queant, quæ est genuina definitio panis.

IV. Numquid licet Ministro Sanctam Cœnam administranti indui veste sacrâ purpureâ, candidâ? A. Ex Analogia sc. V. T. & ad testandum cordis candorem ac munditiam, quomodo angeli leguntur apparuisse vestitu candido Matth. 28. &c.

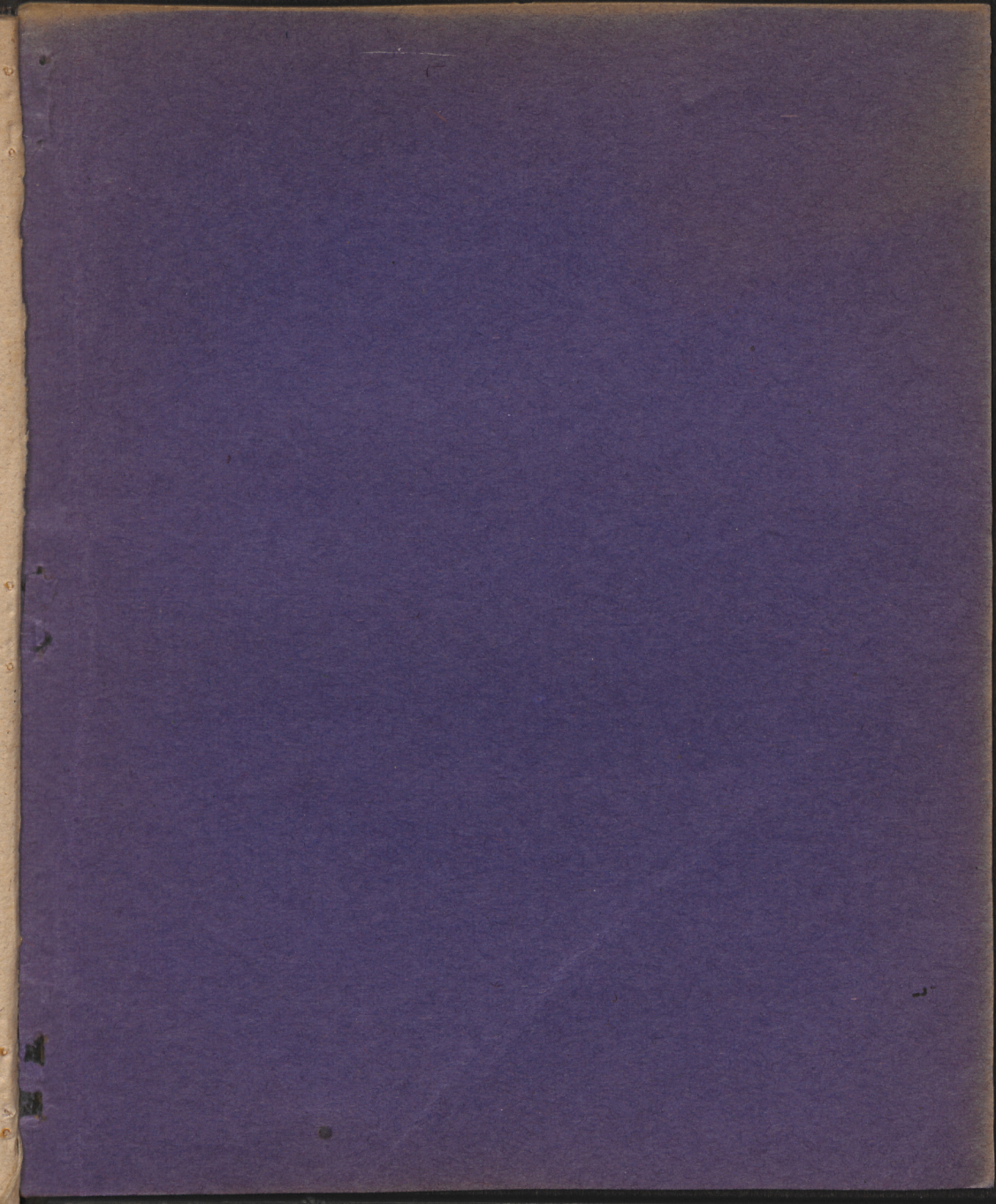
V. Quonam Idiomate verba Cœnæ pronuntianda? R. Vernaculo.

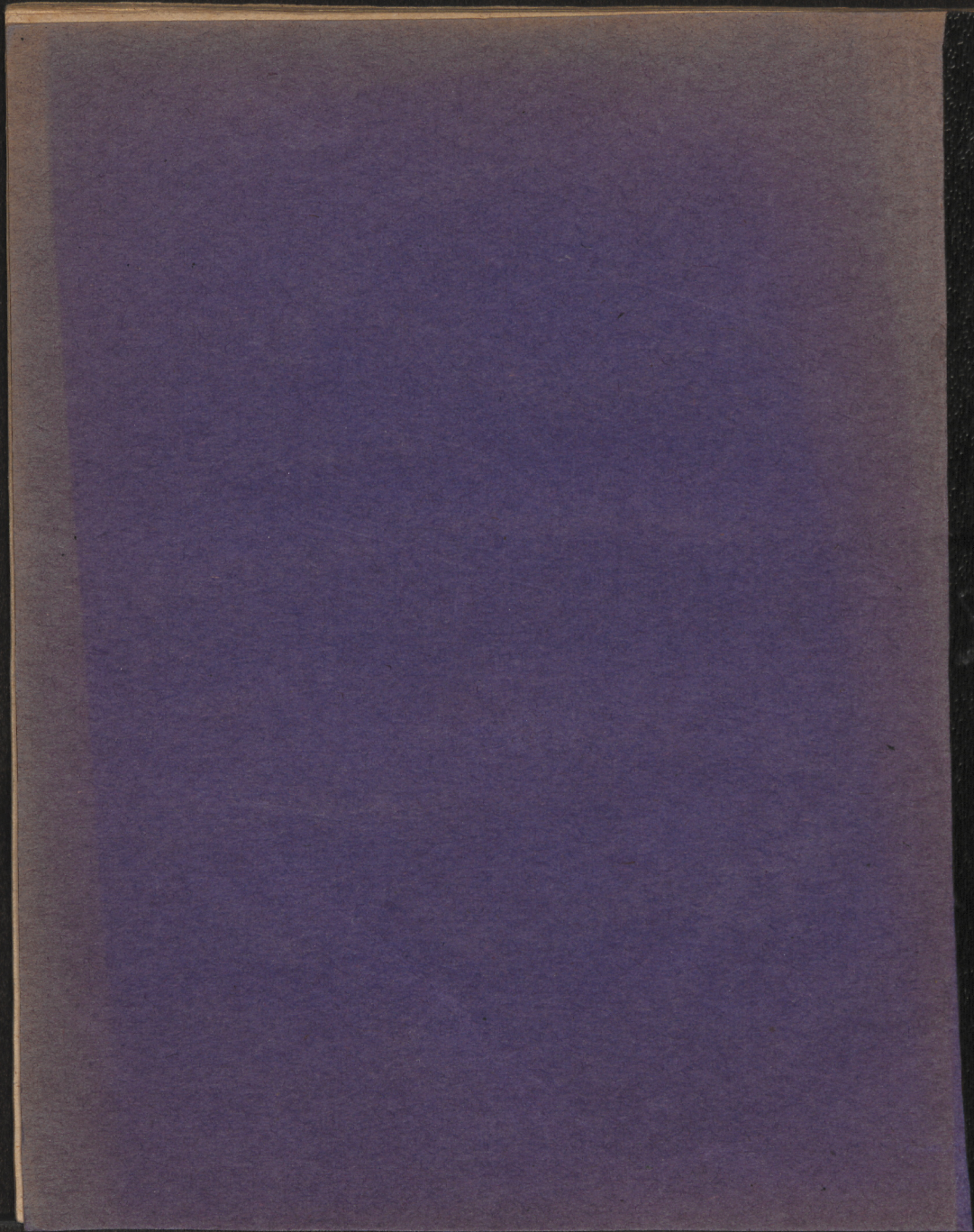
VI. Numquid nostris manibus est panis apprehendendus, non ore; Calix item in manus tradendus, non ori admovendus? R. Liberum est. ἄκαβα-vev generale est & ore quoq; fit. Job. 19. 39.

VII. An porrectio cœnæ quæ fit ægotis licita sit? R. Est utilis & licita est exemplo universæ antiquitatis.

VIII. Numquid licita est panis elevatio? A. Non quidem ad adorationem, sed commonstrationem & commonestationem: Sursum corda.







sibi presentem in sacrificiis habuerunt. E. umb
sentia hic per imaginem non intelligitur, Excludu
vinistica. Porro excipiunt, quanquam agnus pa
sentaverit corpus Christi, esse tamen in pane ev
rationem, quæ consistat in verbo promissionis &
dentiam externo illi ritui conciliat verbum? Atq
verum est, quod verbo evidentius sit sacramentum
est quod videtur, quam id quod auditur: *ἰερατε*
sacramentis opus esset, si major esset evidentia ve
torum. Tandem *ἀναλογία* inter agnum Paschale
dentissima, quantum quidem permittit Veteris Test
λογία inter panem & corpus Christi est infinitis pa
coharens, & humanis ratiunculis excogitata.

§. 24. Ultimom argumentum hoc est: Si in p
lis *ἀναλογία* est constituenda, sequitur, quod etia
posteriore. Atqui verū prius, secundum Calvinianu
Si Majorem concesserint, aliter subsumimus: At
E. etiam prius. Majoris connexio inde patet: qui a
in parte anteriore totidem respondent actus integ
riore. Si igitur pars Cœnæ prior habet actus integ
potest non totidem habere pars posterior. Cæteri
adversarii in explicanda *ἀναλογία*. Alii enim dicun
analogiam, quod, cum sanguis in ora fidelium infu
effusio sanguinis de latere Christi. Et huc detorque
triquitatis sententias. *Ora nostra sanguine Christi rube*
Augustinus, Hoc, inquit, *accipite in pane, quod pepe*
cipite in Calice, quod effluxit è latere. Item, *sanguine*
& sapore potamus. Alii dicunt in hoc consistere anal
vinum è vase majore in poculum effunditur, sic sang
datnr è venis. Respondemus & posterioribus quid
dum permittatur cuivis fingere, quod collubitum est
ceps pictoribus atq; poetis in audendo & fingendo h
cessuros. Unde probabitur, Christum è vase major
disse vinum, atq; huic similitudini viam stravisse? Ad
atur id, quod est Invisibile, teste Bucano in Instit. T
271. Unde conficitur, sanguinis effusionem, quipp

